

МАРЧЕНКО Михайло Іванович (19. 09. 1902, с. Гатне, нині Києво-Святошин. р-ну Київ. обл. — 22. 01. 1983, Київ, похов. у рідному селі) — історик. Батько [Ніни](#), дід [Валерія](#) Марченків. Доктор історичних наук (1961), професор (1962). Закін. 2-класну земську школу (1918). Працював на адм., кооп. і госп. посадах на Київщині. Навч. на істор. відділ. (1932–34) і в аспірантурі (1934–37) Інституту червоної професури при ВУЦВК (Харків). Від 1937 — зав. сектору феод. доби Інституту історії України АН УРСР (Київ) і завідувач кафедри історії Київ. пед. інституту. Після встановлення на тер. Зх. України рад. влади у жовтні 1939 признач. ректором Львів. університету. В серпні 1940 звільнений із посади рішенням організац. бюро ЦК КП(б)У як такий, що «не справляється» з обов'язками. 23 червня 1941 заарешт. за звинуваченням в укр. націоналізмі (в ув'язненні читав співкамерникам лекції з історії), 12 лютого 1944 звільнений за браком доказів. Від 1945 викладав у Київ. пед. інституті, де 1956 на парт. зборах виступив зі спогадами про перебування у ГУЛАГу та висловив думку, що «українська культура за роки радянської влади розвивалася менше, ніж в дореволюційні роки, що зараз немає майже українських шкіл і ми маємо факти, коли в школах діти не можуть навчатися

українською мовою». Після ліквідації 1956 істор. факультету Київ. пед. інституту до кінця життя — професор кафедри історії СРСР Київ. університету. Наукові праці переважно з укр. історіографії та історії вітчизн. культури. Як людина незалеж. поглядів зазнавав утисків з боку влади.

Основні праці

До питання розвитку феодальних відносин на Україні в рр. 1650–1660 // Зап. істор. та філол. факультетів Львів. університету. Т. 1. Л., 1940; Боротьба Росії і Польщі за Україну в другій половині XVII ст. (1654–1664 рр.). К., 1941; Історичне минуле українського народу в творчості Т. Г. Шевченка. К., 1957; Видатний історик України О. М. Лазаревський. К., 1958 (співавт.); Українська історіографія (з давніх часів до середини XIX ст.). К., 1959; Історія української культури: 3 найдавніших часів до середини XVII ст. К., 1961.

Рекомендована література

1. Винар Л. [Рецензія на книгу]: Марченко М. І. Українська історіографія (з давніх часів до середини XIX ст.). К., 1959 // УІ. 1965. № 3–4;
2. Марченко Михайло Іванович: [Некролог] // УІЖ. 1983. № 3;
3. Помер проф. Михайло Марченко // Нові дні. Торонто, 1983. № 398;
4. Рубльов О. С., Черченко Ю. А. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20–50-ті рр. XX ст.). К., 1994;
5. Рубльов О. С. Маловідомі сторінки біографії українського історика: М. І. Марченко // УІЖ. 1996. № 1;
6. Марченко В. Занапащена Кліо // Марченко В. Творчість і життя. К., 2001;
7. Його ж. Відкритий лист до діда, історика М. Марченка // Там само;
8. Білокінь С. На зламах епохи: Спогади історика. Біла Церква, 2005.

[Н. Ф. Васильєва](#), [О. С. Рубльов](#)

Бібліографічний опис:

Марченко Михайло Іванович / Н. Ф. Васильєва, О. С. Рубльов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-64066>. – Останнє поновлення : 2025.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).